

SOMOGYI ZSÓFIA

HOZZÁFÉRHETELLEN TAPASZTALATOK

Vasali Katalin: *Majd lesz másik*¹

Vasali Katalin: *Majd lesz másik Szövegek*,
részlet a kiállítótérből, 2023,
B32 Galéria és Kultúrtér, Trezor Galéria

Vasali Katalin: *Majd lesz másik XVI*, 2023, 30x45 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selyemfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Vasali Katalin kiállítása saját vetélése kapcsán sokszoros veszteség és gyász-élményt dolgoz fel. Nagyon fontos tárlat: a téma is, és a személyes dráma színrevitele is tabudöntésnek számít. Még akkor is, ha ez valójában egy relatíve hétköznapi női tapasztalat. Talán nem is találunk olyan nőt Magyarországon, de valószínűleg máshol sem, akinek a gyermekvállalás zökkenő- és fájdalommentes folyamat lenne, lett volna. A társadalmi elvárások, kényszerek és sztereotípiák, az alapvetően bántalmazó és áldozathibáztató módon működő társadalmi berendezkedésünk nagyon sokat nehezít a szülővé válás alapvetően is kontrollálhatatlan folyamatán. A szülészeti ellátás hiányosságai, a szülészeti erőszak számtalan formájának magától értetődő mindennapisága, és mindezek széles körű legitimitásága nagyon sok, felesleges trauma okozója. Valamit minden nő elveszít, elszenvad az út során, amelynek végén nem tudhatjuk, mi vár ránk, amikor nekivágunk. Nem tudjuk, minek tesszük ki a testünket, mivé alakulunk a baba megfogására való várakozás, a várandósság, a méhen kívüli várandósság, a vetélés, az indokolatlan császármetszés, a hüvelyi szülés, a gátmetszés, a felesleges és megalázó szülészeti eljárások során, vagy akkor, amikor nem lehet babánk, és ezzel kell szembenéznünk. S mindeközben mivé alakul, hogyan változik a lelkünk, a tudatunk? Az önmagunkról alkotott képünk, és mindaz, amit a világról, a dolgok rendjéről tudtunk, gondoltunk? Beláthatatlan folyamatok ezek, amelyekben a valódi, a konkrét személynek szóló, empatikus támogatás segíthet. De az esetek túlnyomó többségében még az ennek totális hiányával való szembesülés, a meg nem értettség, lesöpörtség érzését is el kell vinnie az anyának, aki valamit, vagy valakit gyászol.

Vasali Katalin: *Majd lesz másik Szövegek*, részlet a kiállításból, 2023 ; Fotókéredit: Gebei-Tasi Csilla

Ez utóbbi tapasztalat is nagyon markánsan jelenik meg Vasali tárlatában. A kiállítótérbe lépve elsőként ugyanis olyan mondatokkal találkozunk, amelyeket a vetélés után mondtak neki, sőt még ennél is nagyobb gyűjtéssel van dolgunk.² Vasali ugyanis a feldolgozáshoz gyász-csoportokat, anya-csoportokat keresett magának, hogy olyanokkal osztozzon a veszteség kollektív tapasztalatán, akik tudják, milyen ez az élmény, és ezekben a csoportokban is folytatta a gyűjtést. Ezek a mondatok kétféle módon is felülírják, legalábbis nehezebben hozzáférhetővé teszik a fotók által létrehozott világot, mint ahogyan az a valóságban is éppen így történik a mondatok és a megélések viszonyában. A mondatok érzéketlen, olykor már-már kegyetlen mivolta minden szereplőt elzár a valódi érzelmi kapcsolódás lehetőségétől. Aki kimondja őket, ezekkel a szavakkal és kijelentésekkel tulajdonképpen magát védi, egy önreflexió nélküli falat húz önmaga és a másik fájdalom közé, miközben úgy csinál, mintha a másikat próbálná támogatni. A meg-nem-értettség hidege, üressége pedig a fájdalmat átélőt is távolítja a saját megéléseitől, elvész a megértettségben létrejövő biztonságérzet, és azt is fel kell dolgoznia az áldozatnak, hogy olyan közeghez tartozik, amelyik nem bírja el őt akkor, amikor fájdalmakat él át. Amikor éppen neki nehéz, azt sugározzák ezek a reakciók valójában, hogy vele nehéz, hiszen gyökerestül próbálják megszüntetni a rossz érzést, amit történetével hoz.

A gyűjtésből származó címet viselő *Majd lesz másik* című kiállítás ebből a szempontból tehát nem csak egy vetélés története, nem csak azt tematizálja, milyen a kiüresedés, az élet után a halál közegévé, hordozójává válásnak az iszonyatos traumája. Nem csak azt kell feldolgozni, hogy az a baba nem születik már meg soha, hogy a baba a mi testünkben nem tudott életben maradni, hanem azt is, hogy már sosem leszünk azok, akikké válni gondoltuk magunkat, a családunkat a megfogant és fejlődésnek indult gyerek anyjaként. Ezek a tervek, vágyak is semmivé lesznek, ezeket is el kell gyászolni, miközben a közegünk nagyon gyakran nehezíti mindezt. Mindezek egyszerre szimbolikus, egyúttal nagyon testközelve vivő dimenzióit láthatjuk Vasali tárlatán, amelyben az egyedi tapasztalat többféle módon szövődik bele a kollektív tudásba.

A tárlat felütése a mondatok függőnye, amely szintén a közös megélésből született, ahogy láttuk, nem csak a saját maga által kapott szavakat olvashatjuk. Ezen a függönyön át sejlenek fel lassan a fotók, amelyek egyszerre nagyon szimbolikusak, a saját képi mitológiát a várandósság különféle egyezményes metaforáival és ikonográfiájával vegyítik, a testi dimenzió képeit is bemutatva a folyamatról. De nemcsak a fotókhoz hasonlóan keretezve olvashatjuk a mondatokat, képként is láthatunk egy szűkebb válogatást a legmegrendítőbbekből: az egyszínű háttér előtt lebegő szavak különös erővel hangosítják ki a több értelemben vett ürességet, amelyben megjelennek, illetve, amelyet maguk hoznak létre.

Vasali Katalin: *Majd lesz másik Szövegek*, installáció a szövegekből, 2023, B32 Galéria és Kultúrtér, Trezor Galéria

Vasali Katalin: *Majd lesz másik Szövegek*, részlet a kiállítóteréből, 2023, B32 Galéria és Kultúrtér, Trezor Galéria

Vasali Katalin: *Majd lesz másik VI*, 2023, 60x90 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selymfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Vasali Katalin: *Majd lesz másik XV*, 2023, 30x45 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selymfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Ha ezen is túljutottunk, valóban megérkezünk a fotókból és tárgyakkól álló, saját élményvilágot megidézõ közegbe. Olyannyira saját, hogy a fotós a képek jelentõs részén önmagát fotózza: klasszikus háromnegyedes, félalakos portrékra emlékeztetõ, sokszorosan szimbolikus képek modelljeként látjuk magát a mûvészt félig meztelenül vagy éppen ruhában a természetben, amint annak részeként, az adott tájhoz kapcsolódva ad formát, köt cselekvést a gyászhoz. Könnyen érthetõvé válnak saját képi univerzumának alapvetõ motívumai: ilyen például az anyai méhhez hasonlóan kerek tükör. A fotós félig meztelen testén láthatjuk, amint hanyatt a fûben fekszik, és a hasára-méhére helyezett tükörben a fellette kinyúló ágak, lombok és az ég látszanak – a nõi méh mint a természet tükre, mint a termékenység hordozója jelenik meg, egyúttal a tükör hidegsége, tárgyi mivolta, ezüstös csillogása egyfajta mûvi, a test belsejének meleg puhaságával ellentétes, rideg közeget is érzékeltet. A kerek tükör egy triptichonon is megjelenik egyfajta letisztult, fehér, kvázi-laboratóriumként, ahol a gránátalma magok formájában megjelenõ méh és petesejtek képzete kiemelkedik a térbõl és az idõbõl: az elsõ képen mintha a megfogadás utáni „benne-lét” állapotát, majd a megrepedt tükörrel és összekuszálódott renddel a „minden

Vasali Katalin: *Majd lesz másik V*, 2023, 60x90 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selymfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Vasali Katalin: *Majd lesz másik Triptichon*, részlet a sorozatból, 2023, 3x50x75 cm, fotóprint
 Hanhnmühle Luster 260g papíron, selyemfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Vasali Katalin: *Majd lesz másik II*, 2023, 80x120 cm, fotóprint
 Hanhnmühle Luster 260g papíron, selyemfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

egész eltörött” élményét mutatná. Végül ennek nyomán a méh kiürülésének metaforikus képe zárja a szüksézávú, de a teljes történet testi dimenzióját elbeszélő sorozatot. A gránátalma szintén visszatérő motívum. Vasali a várandósság témájával már korábban is foglalkozott. Első gyermekével való várandósságának és a kisgyermekes anyaság tapasztalatait *Méhednek gyümölcse* című sorozatában³ dolgozza fel, ahol már látható az a személyes szimbólumrendszer, amely egyúttal be is ágyazódik az egyetemes művészettörténetbe is: a gránátalma hagyományos barokk *vanitas*-csendéleteket idéző kom-

pozíciókban jelenik meg. Ebben a sorozatban láthatjuk először a várandós anya hasáról készült gipszlenyomatot, amely az élet növekedésének szobrászati emlékműve, egyúttal a csendéleteken szereplő gyümölcsök letisztult formái közé illeszkedik. A legutóbbi tárlaton azonban sokkal inkább üres héjként értelmezhető, sőt, akár a gipsz halotti maszkokat is eszünkbe juttathatja. Az üresség, kiürültség érzetet természeti motívumok is erősítik: ilyenek a faágban az üreg, a kiüresedő koszorú, amely az égen lebeg, a női testet formáló váza, benne egy szál, összezárt szirmú tulipánnal.

A természethez való kapcsolódás, a természet mint az élet és halál körforgásának alapvető terepe, mint az egyén befoglalója, aki maga szintén az élet és halál között teremt teret, hidat, többféle módon is megjelenik. Száraz faágakon állva, fehér lepelbe burkolózva bont és rak ki magából vörös anyagot, mintha a szerveit, a méhét ürítené elénk, magából tépi ki a vérvörös benső tartalmakat. A halott természet metaforája is visszatér: a művész férjével a közös képükön is száraz, legalábbis halottnak tűnő faágakon támaszkodik egymáshoz, feketében, gyászban, az ágak lombtalan-szín-telen állapotához hasonlóan, még formailag is. Bár nem a vetélés, hanem a meddőség volt az alapvető témája Vékony Dorottya *Az elengedés rítusai* című tárlatának,⁴ adódik a két anyag összevetése, különösen ezzel a képpel kapcsolatban, ugyanis Vékony anyagának is kulcs-képe az, amelyben szintén tájba helyezve fotózta magát és párját. Ők is kapcsolódnak fizikailag, ám egészen máshogyan. Vékony a testekkel egészen másként dolgozó világhoz illeszkednek. A férfi ott a nő előtt térdelve fejét a pulóvere alá bújtatja, így jön létre a várandós hasra emlékeztető forma, amely valójában is éppen így, kettejük ilyen erőteljes közelsége, intimitása révén születhetett volna meg, de csak „fejben” történt meg mindez, a vágyak és a gondolatok szintjén.

Vasali Katalin: *Majd lesz másik IV*, 2023, 70x105 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selymfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Vasali Katalin: *Majd lesz másik VII*, 2023, 50x75 cm, fotóprint Hanhnmühle Luster 260g papíron, selymfényű, natúr fa keretben, fényes üveggel

Szintén hasonló vonás a két anyag között, hogy érintett csoportokban kerestek támaszt maguknak a fotósok. Ám itt is más dimenzióban működnek: Vékony Dorottya sorozatában többek között a hasonló léthelyzetben lévő nők testi-lelki értelemben vett közös mozgásából, együtt mozulásából komponálódnak sűrített, szimbolikus alakzatok: a születést idéző „szoborcsoport” mellett az egymásra boruló, egyetlen formává olvadó, a hajak fészek-szerűen puha-lágy összehajlásai nagyon erősen érzékeltetik a közös tapasztalatban való feloldódást és annak egy közös motívum-má való formálását. Vasalinnál már láttuk, hogy ő a csoportmunkáiban valamiféle tudás-bázist, gyűjteményt hozott létre az érzéketlen mondatokból. Ezt a tárlaton továbbviszi, és valamelyest kapcsolódási lehetőséget kínál a látogatóknak: a vendégkönyv melletti cédulákra ki-ki felírhatta azokat a mondatokat, amelyeket saját maga hallott. De Vasali még egy nagyon fontos módon próbálta közösségi szinten feldolgozni a fenti tapasztalatokat.

Az elvont, sűrített jelentésű tárgyak, látványok, jelenetek és portrék mellett, azok bizonyos értelemben vett látszólagos semlegessége mellett, az anyag sokkoló mélységeket is megmutat, méghozzá azokkal a mozzanatokkal, amelyek a leginkább személyesek és konkrétak. A legmegrázóbb fotó első ránézésre a legkevésbé az: egy virágot látunk rajta, amely formájával is egyértelműen utal az anyaméhre. Ráadásul első körben talán inkább arra figyelünk, hogy éppen ez a virág valódi tárgyként is megjelenik a kiállítóterben, összekapcsolva a látvány és az „itt és most” valóságát. Ám a fotón a virág kelyhében egy icipi nejlonzacska is látható, sorszámmal ellátva, felette a valahonnan kitépelt felirat: *adytum*. A benne lévő szürkés por látványa már önmagában olyan, mintha gyomorszájon vágnák a nézőt. *Tudjuk*, hogy a kisbaba hamvait látjuk. A felirat utal az egyetlen cégre, amely hazánkban hamvasztást végez, de névválasztásuk ebben a kontextusban külön drámai dimenzióba helyezi a képet. A „legmélyebb rejtekhely” jelentés számtalan, fájdalmas aszociációt nyit meg: eszünkbe juttathatja az anyaméhet, amely a megfogant petesejt számára lehet ez a hely, és az anyai szívet is, amely a baba emlékének őrzője. Vasali vetélése olyan stádiumban történt, hogy meg kellett szülnie a babát, akitől méltó módon, a szokásainknak megfelelő módon szeretett volna elbúcsúzni – ám erre alkalmas hely jelenleg nagyon kevés van Budapesten. Így Vasali petíciót⁵ indított annak érdekében, hogy a Farkasréti temetőben is dedikált helye lehessen a vendégbabáktól való búcsúzásnak, hogy létrejöjjön egy olyan emlékmű, ahol gyászolni, búcsúzni tudnak az érintettek. A petíciót több, mint kétezren írták alá, így a célja egyúttal a társadalmi párbeszéd létrehozása is volt.

Az alkotó tárlatában saját traumáját több szempontból is több dimenzióban próbálta meg feldolgozni: egyszerre tematizálta annak legszemélyesebb rétegeit és kollektív tapasztalatait, és egyszerre alkotott mindehhez saját ikonográfiát, amely egyúttal a téma hagyományos ábrázolási módjaiba is beleszövődött, onnan is merített.

A néző számára így a kapcsolódás és az empátia lehetősége többféle szinten és módon is lehetséges volt. Ki-ki annyi fájdalomban merülhetett el, amennyit az „itt és mostban” el tudott viselni. Amennyire képes és hajlandó volt osztozni a gyászban, akár lesz „másik”, akár nem.

¹ B32 Kultúrtér Trezor Galéria. 2023. 04. 20. – 05. 12. A tárlat a 2023-as Budapest FotóFesztivál programjaként került megrendezésre. Kurátor: Somosi Rita. <https://b32kulturter.hu/esemeny/vasali-katalin-fotomuvesz-kiallitasa-majd-lesz-masik/>

² Például: Egy veszteség nem veszteség. Biztosan beteg lett volna. Ez csak egy vércsomó volt. Lehet, hogy a lányokat nem tudod kihordani. Túl érzékeny vagy. Lehet, hogy nem volt jó a petesejt. Szelektál a természet.

³ <http://katalinvasali.com/the-fruit-of-thy-womb/>

⁴ Budapest Galéria, 2023. 02. 24 – 04. 23. https://budapestgaleria.hu/_/2023-kiallitások/az-elengedes-ritusai/

⁵ <https://szabad.ahang.hu/petitions/emlekmuvet-a-meg-nem-szuletett-gyermekeknek-a-farkasreti-temetoben>

ADYTUM